

EVROPSKÉ NORMY PRO ČESKÉ SILNICE – STAV 2005

Ing. Igor Večerka

1. Přehled uplynulých dvou let od AV 2003 k AV 2005

Konference Asfaltové vozovky, pořádaná v Českých Budějovicích ve dvouletém cyklu od roku 1995, zahájila mimo jiné pravidelné informační bloky o projektu přejímání evropských norem pro pozemní komunikace. Již v roce 1995 to byl dodatek sborníku s přehledy pracovních položek CEN/TC 227 Silniční materiály. V roce 1997 to byl dokonce samostatný II. díl sborníku ke konferenci s podrobným přehledem prací v jednotlivých pracovních skupinách WG – CEN/TC 227. Každý další ročník přibývaly kromě souhrnných zpráv i konkrétní odborné příspěvky o postupném ověřování a zavádění nových zkušebních metod podle evropských norem atd. atd. Celková bilance by čítala jistě několik desítek článků o rozsahu několika set stran.

Samostatný projekt přejímání evropských norem byl zahájen vyhledávací studií již začátkem roku 1994 a k dnešnímu dni má tak za sebou dvanáct let řešení. Slavnostní předání pamětních medailí při zahájení letošní konference několika desítkám zpracovatelů ČSN EN naznačuje, že podstatná část prací byla vykonána a velká většina evropských norem (zejména norem zkoušení) byla již úspěšně vydána překladem jako české technické normy. Celý mnohaletý maratón se chýlí když ne ke konci, tedy k nepochybnému předělu – zavedení první generace evropských norem.

Nicméně – a zde je na místě výstraha – bylo by předčasné považovat práci za dokončenou. Právě naopak, její nejtěžší etapa je teprve před námi a bude jí etapa konečného zavedení celých souvislých skupin evropských norem (tzv. balíků) k určitému datu s plnou náhradou stávajících norem národních. A právě tady, v průběhu následujících dvou let, se bude rozhodovat o konečném úspěchu či neúspěchu dlouhodobě vynakládané práce a prostředků. Bez kompletního zavedení specifikací (norem výrobků) včetně jejich případných národních příloh a navazujících národních norem zůstávají i desítky samostatně přeložených norem zkoušení stěží použitelným torzem. Jestliže bylo už zavedeno 80 % evropských norem, pak teprve zbývajících 20 % (stoupenci Paretova diagramu určitě zajásají) rozhodne o konečném výsledku celého projektu.

Náročnost prací spojená s finální etapou zavádění evropských norem je i v tomto sborníku dokumentována třemi rozsáhlými projekty. První z nich, již citovaný projekt přejímání evropských norem pro pozemní komunikace, řešený v rámci TNK 51 Pozemní komunikace za podpory Ministerstva dopravy ČR, je pojednán v tomto článku v obvyklém zúženém přehledu prací v CEN/TC 226 Silniční zařízení a CEN/TC 227 Silniční materiály. Druhý významný projekt ISPROFOND č. 5006210013 Přejímání evropských norem pro stavbu vozovek, financovaný Státním fondem dopravní infrastruktury a Sdružením pro výstavbu silnic Praha, zaměřený na zpracování národních příloh a navazujících národních norem k zavedení specifikací z CEN/TC 227, je podrobněji popsán v sérii článků, věnovaných jednotlivým specifikacím. Kromě těchto aplikačních projektů je nezbytné zmínit i výzkumný projekt Ministerstva dopravy ČR „Zavedení evropských norem“, který ve spolupráci vysokých škol ověřuje nové evropské zkušební metody pro budoucí stanovení funkčních charakteristik.

Při bilancování prací posledních dvou let od uplynulé konference Asfaltové vozovky 2003 je nutno zmínit se o náročnosti celého procesu evropské normalizace, jak je zřetelná v termínových posunech. Vždyť první konference AV 1995 přinesla schválený termín pro zpracování připomínkovatelného návrhu (stadium 32) základní specifikace pro asfaltový beton jako datum 06/1997. Dnešní, několikrát odložený, ale s plnou vážností definitivní termín plného zavedení celé sady specifikací a zkušebních metod pro asfaltové směsi, je k 31. 12. 2007, tedy s desetiletým (!) odstupem.

Bylo by velkým zjednodušením a neznalostí věci vinit z těchto odkladů administrativní zdlouhavost a nepružnost procesu evropské normalizace. Množství podkladů, které si vyžádala každá nová fáze procesu přípravy nových evropských norem, je pro nezúčastněné jen těžko představitelné. I proto bude dobré vnímat celý probíhající proces ve sledu řady paralelně plněných dílčích úkolů. V referátu z minulé

konference AV 2003 byly citovány tři nejvýznamnější úkoly pro období 2003 až 2005, jejichž naplnění je nutné nyní zhodnotit:

- sjednocení terminologie v silničním a mostním stavitelství;
- hromadný převod evropských norem zkoušení;
- normy výrobků a jejich národní přílohy.

Sjednocení terminologie v silničním a mostním stavitelství

Dopad evropských norem nejen z hlediska technického, ale i z hlediska terminologického, je neod- diskutovatelný. Počet nových termínů se zpracováním norem v CEN/TC 226 a CEN/TC 227 znásobil. Podmínkou pro jednotný překlad desítek norem z každé komise bylo zpracování čtyřjazyčného termi- nologického slovníku Č – A – N – F. Práce byla o to náročnější, že ani jedna komise přes počáteční snahu nevydala samostatný schválený terminologický dokument. Pracovní slovníky z CEN/TC 226 (1997, opravené a doplněné vydání 1998) a CEN/TC 227 (2002) byly počinem, bez kterého by překlá- daným normám chyběla základní terminologická jednotka. Cílem těchto pracovních slovníků bylo sestavit po dokončení první generace norem ustálené vícejazyčné názvosloví. Tento úkol se časově přiblížil svému naplnění při zadání rozborového úkolu pro revizi ČSN 73 6100 Názvosloví silničních komunikací (1987). Zastaralost normy, patrná z data i názvu, se postupem času stávala odkládaným a obcházeným problémem. Teprve posun v probíhající revizi norem pro projektování pozemních komunikací doplnil z druhé strany existující zásobu nových termínů, což vedlo k aktuálním potřebě zahájení revize.

Nezbytný rozborový úkol si vzal za cíl zpracovat a soustředit existující množství cca 3 500 (!) termínů definovaných v nejrůznějších normách a předpisech do aktualizované skladby kapitol nové základní části normy, a zároveň vytvořit z početných skupin termínů samostatné terminologické části (svazky) názvoslovné normy.

Po více než dvaceti letech od vydání stávající normy by bylo neúnosné ignorovat množství nových termínů. Posun v evropské normalizaci přinesl možnost vydávání paralelních dvojjazyčných česko-ang- lických terminologických norem. To všechno jsou momenty podrobně vysvětlené v zadání a zásadách řešení rozborového úkolu (RU/0801/05 – Revize ČSN 73 6100). Tyto zásady byly začátkem listopadu 2005 rozeslány nejširší odborné veřejnosti k připomínkování. Pro informaci lze uvést předpokládané uspořádání jednotlivých částí (svazků) terminologických norem.

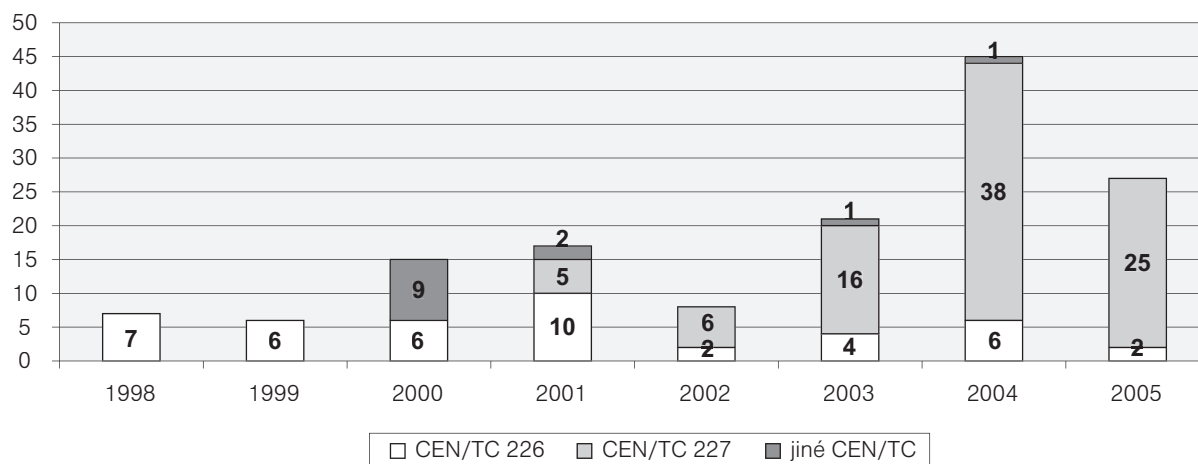
Tabulka 1: Návrh na zpracování samostatných částí revidované ČSN 73 6100

ČÍSLO NORMY	NÁZEV NORMY	POČET TERMÍNŮ
ČSN 73 6100-1	Názvosloví pozemních komunikací – Část 1: Všeobecná terminologie (Kapitoly I až XIX)	857
ČSN 73 6100-2	Názvosloví pozemních komunikací – Část 2: Projektování pozemních komunikací	286
ČSN 73 6100-3	Názvosloví pozemních komunikací – Část 3: Geotechnika	263
ČSN 73 6100-4	Názvosloví pozemních komunikací – Část 4: Právo a zadávací dokumentace	429
ČSN 73 6100-5	Názvosloví pozemních komunikací – Část 5: Silniční zařízení (CEN/TC 226 formou dvojjazyčného slovníku Č – A)	511
ČSN 73 6100-6	Názvosloví pozemních komunikací – Část 6: Silniční materiály (CEN/TC 227 formou dvojjazyčného slovníku Č – A)	425
ČSN 73 6100-7	Názvosloví pozemních komunikací – Část 7: Dopravní telematika (CEN/TC 278 formou dvojjazyčného slovníku Č – A)	1 772

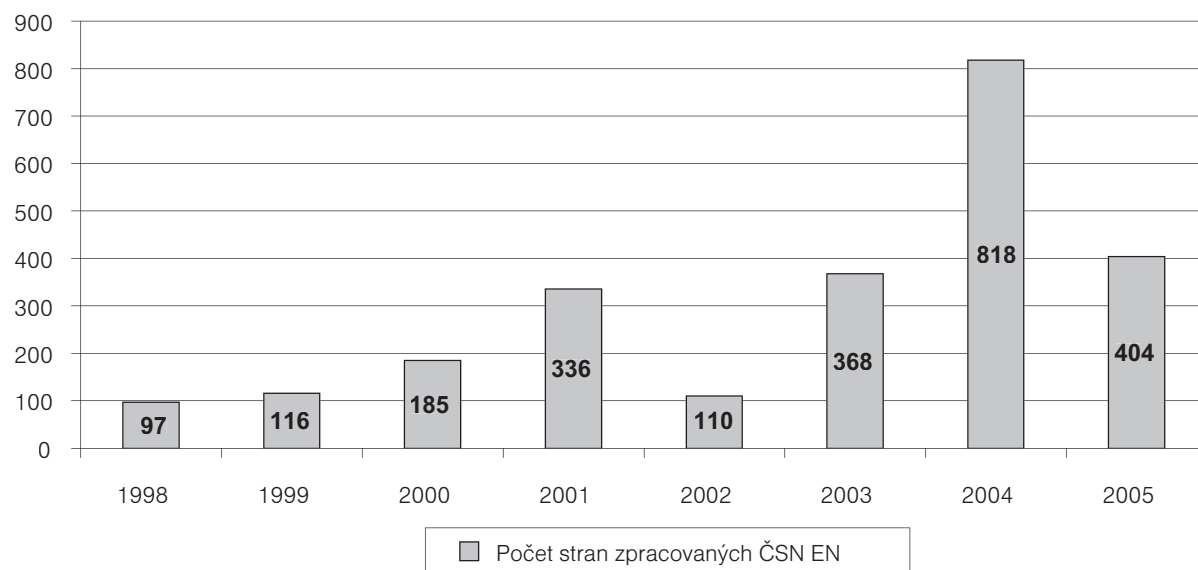
Hromadný převod evropských norem zkoušení

Kumulace schválených desítek norem zkoušení z CEN/TC 227 zaplnila roky 2004 a 2005 tak, jak bylo předem avizováno. Přehledy počtu zpracovávaných ČSN EN s přihlédnutím k jejich rozsahu (obrázky 1 a 2) ukazují nárůst normalizační práce v uplynulých dvou letech. Bez masivní podpory a po- sílení projektu by se nepodařilo dosáhnout praktického zdvojnásobení roční kapacity norem na 45 položek o 818 stranách za rok 2004. Tohoto výkonu bylo možno dosáhnout jen díky maximálnímu uplatnění procesu přípravy, zpracování a projednání norem, doslovně v „proudové výrobě“. Prakticky

každý měsíc byly dokončovány bloky příbuzných norem, které obvykle po společném připomínkovém jednání byly odevzdány ČNI k vydání. Ani tímto postupem se nezabránilo nahromadění množství položek, které teprve čekají na své zpracování a které jsou zatím vyhlášovány ve Věstníku ÚNMZ k převzetí a čekají na uvolněnou kapacitu pro zahájení normalizačních úkolů a vydání evropské normy v českém překladu. Přebytek schválených norem už v tuto chvíli naplňuje kapacitu do poloviny roku 2006, aniž by v něm byly naplánovány specifikace pro stavbu vozovek, řešené v projektu ISPROFOND. Nicméně oba přehledy ukazují, že největší nápor počtu přejímaných norem zkoušení v letech 2004 a 2005 se podařilo zvládnout.

Obrázek 1: Nárůst přejímaných ČSN EN v CTN SILMOS s.r.o., stav k 31. 12. 2005

Obrázek 2: Nárůst přejímaných ČSN EN podle počtu stran, stav k 31. 12. 2005

Normy výrobků a jejich národní přílohy

Rozhodný krok pro úspěšné zvládnutí první skupiny evropských harmonizovaných norem bylo zpracování jednotných národních příloh ke skupině specifikací pro kamenivo na základě rozsáhlých porovnávacích zkoušek. K datu 1. 6. 2004 byly tyto normy zavedeny a způsob jejich zpracování, použití institutu „národní přílohy“ jako trvale zavedené formy tzv. „národního aplikačního dokumentu“ se stal vzorem pro desítky dalších specifikací a harmonizovaných i neharmonizovaných norem výrobků ve stavebnictví (viz Strategický program přejímání evropských norem ve stavebnictví – SPENS).

Pokračováním prací se stal projekt ISPROFOND, zaměřený na evropské normy, jejich národní přílohy a navazující normy pro stavbu vozovek, kterému je věnována pokračující sada článků. Na tomto místě celkového přehledu prací v normalizaci je třeba zdůraznit a vysvětlit náročnost plného zavedení

evropských norem do národní normalizační soustavy každého evropského státu. Nejde v tuto chvíli jen o stále ne plně pochopené pojmy „národní příloha“ ke „specifikaci – normě výrobku“ nebo „zbytková norma“ aj. Jde především o věcný dopad každého ustanovení evropské normy do úpravy, změny či zrušení příslušných článků nejen existujících ČSN, ale i dalších resortních předpisů. Na rozdíl od kapacitně náročného překladu stovek stran norem zkoušení, je u specifikací a národních příloh či navazujících norem nezbytná odpovědná tvůrčí práce, postavená na porovnávacích zkouškách podle existujících českých a nově zaváděných evropských norem, aby mohly být odpovědně stanoveny kategorie a úrovně jednotlivých parametrů. Za všechny lze uvést zdoluhavou a náročnou práci k náhradě koeficientu odladitelnosti kameniva podle ČSN 72 1182 Zkouška zrychlené ohladitelnosti (f_{ok}) za evropskou hodnotu ohladitelnosti PSV (ČSN EN 1097-8), byť se jedná o původně totožné zařízení.

V tuto chvíli mobilizuje projekt ISPROFOND domácí odbornou základnu k uskutečnění prací paralelního normativního výzkumu, aby bylo možno odpovědně zavést desítky norem pro stavbu vozovek z CEN/TC 227 Silniční materiály – Stavba vozovek. Trendy a hlavní úkoly předpovězené na minulé konferenci AV 2003 se plně potvrdily a byly s maximální snahou i velmi čestnými výsledky naplňovány.

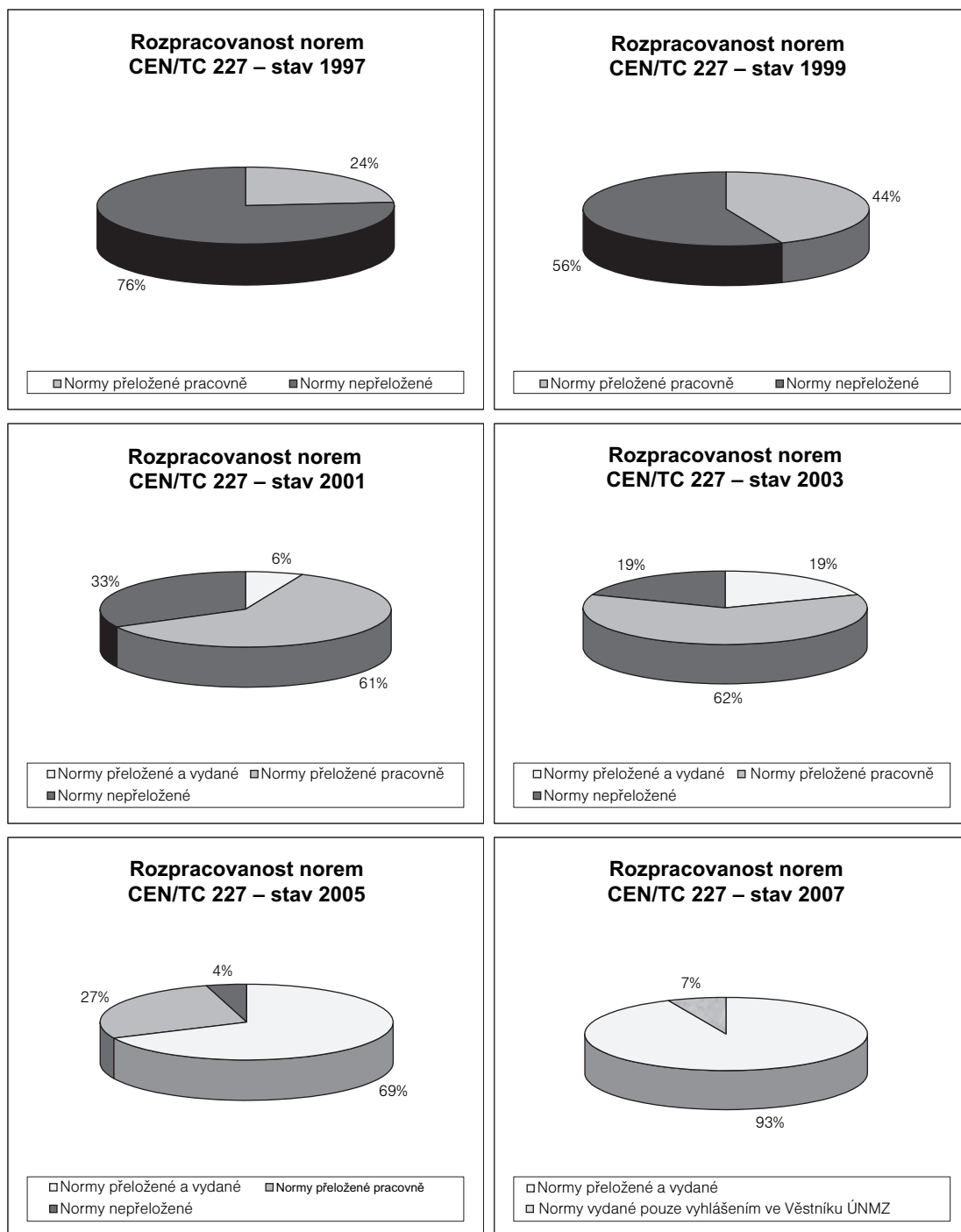
2. Etapa I. Informační a překladatelský servis

Informační servis se od počátku projektu stal jeho páteří, neboť zprostředkovává překlady pracovních návrhů norem a významných dokumentů. Funguje nepřetržitě od roku 1995 a ve čtvrtletním rytmu zajišťuje tuto službu nejen členům TNK, gestorům, ale také členům národních aplikačních týmů. Právě cílená a systematická práce ještě před vydáním norem umožnila postupné seznamování odborné veřejnosti s konkrétními návrhy norem. Členové týmů zejména pro CEN/TC 227 dostávali přeložené návrhy norem a budoucí zpracovatelé připravili ke každé normě vstupní komentář, porovnání s nahrazovanou ČSN nebo podrobnější výklad principu nové zkušební metody a její budoucí použití v soustavě specifikací. Tímto opakovaným seznamováním byl usnadněn vlastní proces připomínkování a projednávání norem. Jak vyplývá z následujících grafů, pracovní návrhy norem z CEN/TC 227 byly prakticky přeloženy a připomínkovány, většina norem zkoušení byla schválena a vydána.

Nicméně původní předpoklady útlumu aktivit Informačního servisu nenastaly, neboť řada již vydaných předmětných norem zejména z CEN/TC 226, po harmonizaci teprve procházela procesem dodatečně zpracované přílohy ZA. Kromě toho se ukazuje mimořádná důležitost systematické informovanosti o postupu vlastního zavádění evropských norem do jednotlivých národních normalizačních soustav např. v Německu, ve Francii aj., kterými lze ověřit správnost postupu na národní úrovni v České republice. V evropských odborných časopisech je problematika transformace evropských norem vysoce aktuální a frekventovaná.

Stálo by za samostatné pojednání analyzovat skutečný přístup domácí odborné veřejnosti k předpisům, byť technickým. Od přezíravého a odmítavého postoje, leckdy pramenícího z hrubé neznalosti, až po dogmatickou nadsázku a nerealistické zvyšování parametrů, „aby aspoň něco z toho platilo“. Normy a předpisy získávají svou vážnost z velké části vlastním obsahem a hodnotou technických informací, ale kromě toho i způsobem jejich používání a uplatňování. V každém případě je na samém počátku nezbytná informovanost, což je trvalá úloha Informačního servisu a na samém konci schválení hotové skupiny norem, jejich srozumitelný výklad, srovnávání a proškolení budoucích uživatelů.

Proto je v rámci této kapacity vhodné pojednat i o poslední fázi zavedení evropských harmonizovaných norem pro kamenivo, a to školení „Evropské normy na kamenivo“, které se uskutečnilo od ledna do března 2005 pro širokou veřejnost s celkovou účastí cca 600 posluchačů. Školení pořádal pod společnou záštitou Ředitelství silnic a dálnic ČR a Sdružení pro výstavbu silnic Praha SILMOS s.r.o. ve spolupráci a za přímé účasti zpracovatelů ČSN EN jako přednášejících. Celodenní odborná náplň zakončená testem a udělením osvědčení ukázala směr, jakým přiblížit složitou problematiku mnohas stránkových souborů evropských norem domácím uživatelům.

Obrázek 3: Rozpracovanost norem CEN/TC 227 v období 1997 – 2007

3. Etapa II. Metodické vedení a koordinace projektu

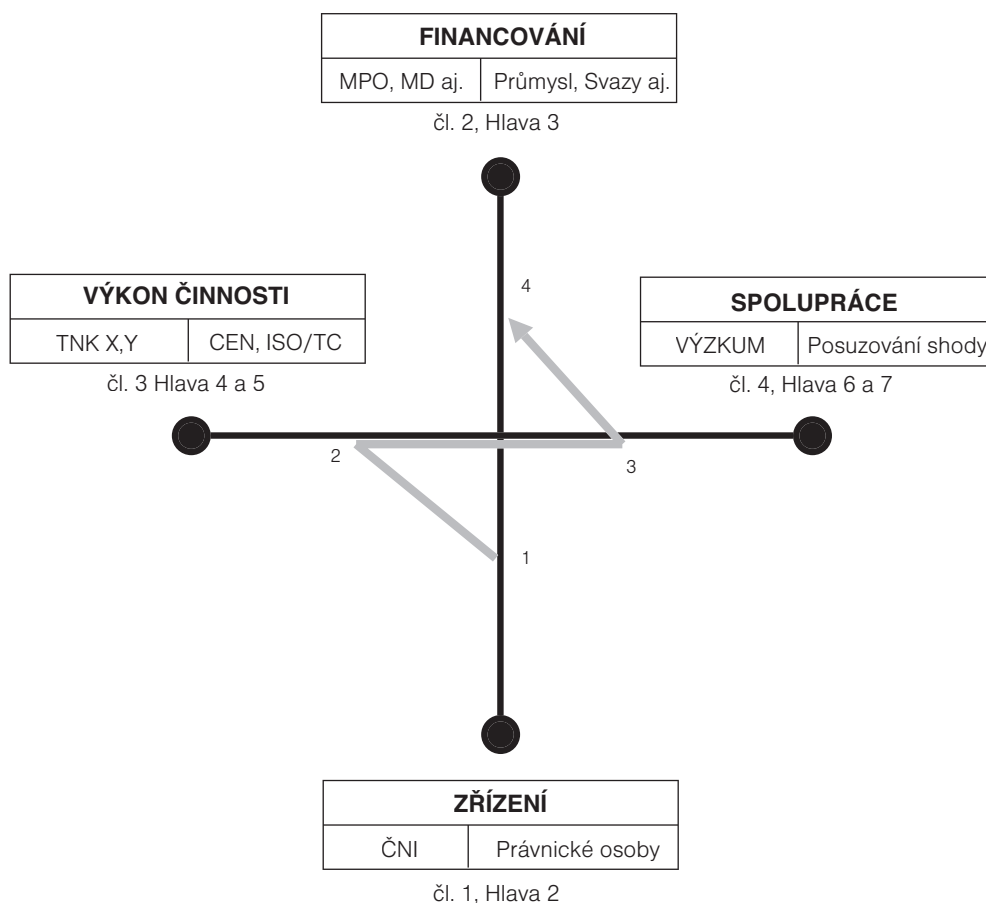
Zpracování evropských norem je v procedurálním smyslu vysoce formalizovaný proces s použitím informačních technologií, řady vývojových fází a stovek účastníků na nejrůznějších úrovních. Žádný proces neprobíhá samočinně a zejména sledované korespondenční připomínkování opravovaných návrhů norem vyžaduje odpovědnou součinnost všech spolupracovníků. Bylo by však velkým zjednodušením redukovat soustavu číslovaných dokumentů TNK 51, TNK 136 i CTN na pouhé formální průvodky k předávaným normám. Samotné prolístování spektra nejrozmanitějších dokumentů ukazuje široký záběr a organizaci projektu. Každé zasedání TNK 51 je doprovázeno obsáhlou zprávou o činnosti gestorů a zúčastněných pracovníků projektu, a to v pololetní nebo úplné výroční zprávě. TNK 136 pracuje dokonce ve čtvrtletní frekvenci zasedání.

Tabulka 2: Počty číslovaných řídicích dokumentů

Druh dokumentu	Počet dokumentů k 31. 12. 2003	Počet dokumentů k 31. 10. 2005
TNK 51	871	963
TNK 136	65	176
CTN	118	245

Jádro řídicí činnosti a metodického vedení spočívá především v přípravě postupů a dokumentů, které umožňují řešit nové úkoly normalizační práce. Ve sborníku AV 2003 bylo popsáno deset dokumentů, které umožnily v průběhu čtyř let zajistit zpracování národních příloh k harmonizovaným normám na kamenivo. Podobný rozpracovaný postup byl použit jako metodika projektu ISPROFOND Přijímání evropských norem pro stavbu vozovek.

Právě zkušenosti profesionální práce a zpracování rozsáhlých normalizačních dokumentů, nezbytné propojení se sférou výzkumu na jedné straně i následné certifikace podle platných (harmonizovaných) norem výrobků tvoří základní osu navazujících činností CTN. STATUT CTN, vzniklý po sedmi letech od prvotního záměru profesionalizace dobrovolných technických normalizačních komisí a po zhodnocení čtyřletých zkušeností definoval základní vazby a funkce profesionálního normalizačního pracoviště (listopad 2004). I toto je výsledek dlouholeté praxe a zdokonalování procesu řízení projektu, které je navíc potvrzeno praktickou zkušeností.

Osa 1-4: institucionální (1) a finanční (4)

Osa 2-3: výkonná činnost (2) a spolupráce (3)

Obrázek 4: Struktura STATUTU CTN

4. Etapa III. Činnost gestorů a národních aplikačních týmů

Profesionální práce v normalizaci není ohraničena úzkým okruhem pracovníků ČNI nebo Center technické normalizace. Práce gestorů, tedy odborníků zastupujících Českou republiku v komisích CEN/TC a WG, nemůže být vzhledem ke své náročnosti činností dobrovolnou a nehonorovanou. Přestože gestoři jsou profesionálně zaměstnáni v nejrůznějších sférách oboru silničního hospodářství a stavitelství, jejich činnost na poli normalizace vychází z jednotných postupů, statutu gestorů a je zakotvena jmenováním od MD ČR. Úkol gestora směrem do zahraničí je být účastníkem prací a připomínkování norem v určené CEN/TC a WG, v domácím prostředí pak být organizátorem a vedoucím národních aplikačních týmů, které připravují zavedení evropských norem do ČR. Ne náhodou se také gestoři stali organizátory a řešiteli dílčích úkolů projektu ISPROFOND, které na základě porovnávacích zkoušek řeší dopracování národních příloh a navazujících dokumentů. A konečně, v naprosté většině případů právě gestoři se stali prvními, někdy i jedinými zpracovateli přeložených ČSN EN. Ve skupinách, kde počet norem fyzicky přesahuje kapacitu jednotlivce, se díky ochotě dalších pracovníků z praxe podařilo také najít širokou základnu zpracovatelů ČSN EN.

Na tomto místě je zapotřebí revidovat přežitý pohled na dobrovolnou, nadšenecky amatérskou – a tedy nehonorovanou práci. Profesionální vedení a placení projektu přejímání evropských norem vyžaduje profesionální pracovníky. Jedněmi z nich, byť na částečný úvazek, jsou gestoři, a dalšími, byť příležitostnými, jsou zpracovatelé norem. To, že tato činnost není prestižní a ziskově honorována, neznamená, že by se o její nezbytnosti nevědělo. Studie zpracovaná CEN jako podklad pro přípravu finančního zajištění budoucího Evropského normalizačního institutu (nástupce CEN) vyčíslila:

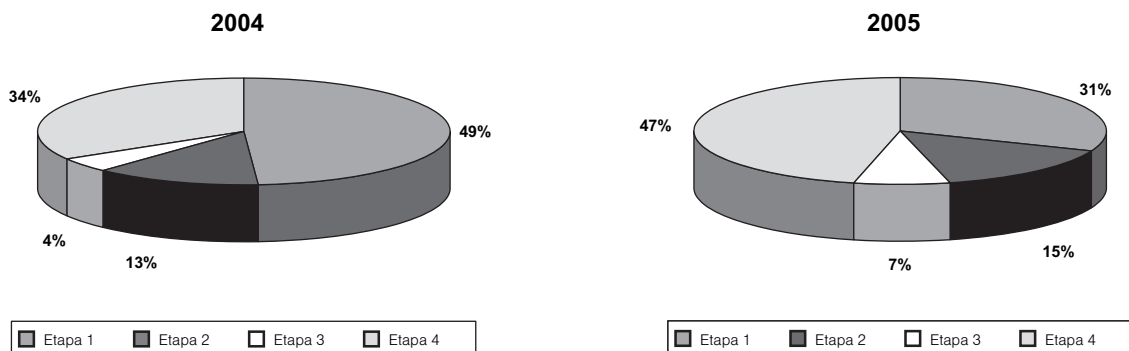
- 2 % dotace Evropské komise;
- 3 % dotace národních normalizačních institucí;
- 95 % podnikatelská a průmyslová sféra.

To podstatné, co říká uvedená statistika CEN, zařazuje vlastní proces, tj. kompletní tvorbu, sestavení a zpracování normy do sféry průmyslu. Toto žádný administrativní aparát pro normalizaci nikdy neudělá.

Skutečnost, že takto funguje regulérní normalizační práce ve vyspělých průmyslových zemích, po jejichž bok nás členství v Evropské unii staví, by měla ukázat hodnotu a nezbytnost normalizační práce z hlediska konkurenčních výhod a rozvoje oboru. Velmi aktuálním pohledem miliardových zakázek je i u nás frekventovaná otázka výběru vhodného provozovatele elektronického mýtného. Oba soutěžící systémy, infračervený a satelitní, soupeří o lukrativní zakázky nejen v České republice, svedly před několika lety urputný až dravě nevybíravý boj na poli technické normalizace, jak by mohli dosvědčit jeho přímí účastníci – gestoři CEN/TC 278. Tento dopad je také velmi viditelný u všech položek zaváděných evropských norem a klade naléhavou otázku právě po efektivním vyhodnocení příslušných úrovní, kategorií a tříd, které se stanou podle zkušeností a ekonomického zhodnocení standardem v České republice. Zavedení evropských harmonizovaných norem na kamenivo, se všemi zkušenostmi po roce a půl užívání hovoří o tom, že systém je založen na moderním technologickém vybavení a jeho stabilní uplatňování na veškerých provozovnách je jen obtížně dosažitelné. Kamenivo je surovina pro výrobu stavebních silničních směsí, a to zejména v případě harmonizovaných evropských norem přináší další specifické nároky na stavbu vozovek. To, co se muselo provést pro zavedení harmonizovaných norem u kameniva, čeká v plném rozsahu asfaltové směsi za horka a za studena a bez velkého změkčení i další silniční technologie. Z tohoto důvodu má vysoce kvalifikovaná činnost gestorů a zpracovatelů norem ve fázi připomínkování skutečně strategický význam a dopad i do kontrolních postupů a cen prací v silničním stavitelství. Od tohoto významu a profesionální hodnoty práce se hodnotí i profesionální úroveň, prestiž a konec konců i cena na trhu práce těch, kteří do náročné normalizační práce vložili svou energii.

5. E IV. Spolupráce na převodu evropských norem

Vlastní zpracování, připomínkování a odevzdání konečného návrhu normy je čtvrtou průběžně probíhající etapou projektu. Vlivem množství přejímaných norem se tato etapa kapacitně i věcně stala klíčovou pro včasné zavedení norem. Podíl číslovaných dokumentů CTN (viz kapitola věnovaná etapě II) dokazuje frekvenci činností a jejich náročnost. Na obrázku 5 je uveden aktuální podíl etapy IV na celkovém objemu prací za rok 2004 a za 1. – 3. čtvrtletí roku 2005.

ROK	Etapa I	Etapa II	Etapa III	Etapa IV	CELKEM E I až E IV
2004	1 259 – 31 %	613 – 15 %	302,25 – 7 %	1 885,5 – 47 %	4 059,75 – 100 %
2005 (1 – 3.Q.)	1 733,25 – 49 %	470,25 – 13 %	152,25 – 4 %	1 197,75 – 34 %	3 553,50 – 100 %

Obrázek 5: Pracnost jednotlivých etap projektu v roce 2004 a v 1. – 3. čtvrtletí 2005 (v hodinách a procentech)

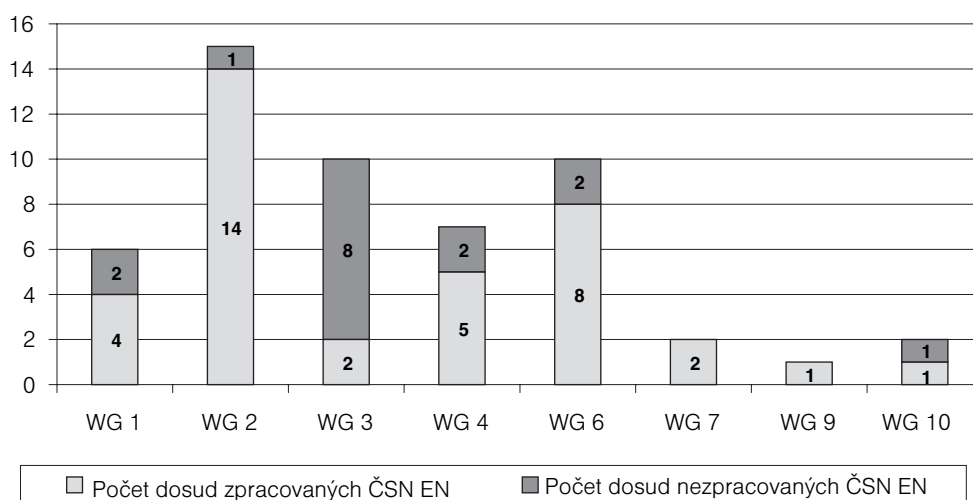
Proces převzetí každé jednotlivé normy byl jako schválená metodika E IV rozdělen do 6 fází, každá v trvání jednoho měsíce, aby byl dodržen plánovaný limit pro zavedení EN do ČSN. Díky získané zkušenosti zpracovatelů, kteří se podílejí na více normách, se podařilo některé činnosti zrychlit, ale celek je limitován počtem schválených norem a kapacitou CTN i zpracovatelů. Zkušenosti z posledního období a se souborem harmonizovaných norem na kamenivo ukazují, že klasická práce projednávání a připomínkování norem se neodehrává výhradně v opravách překladů jednotných norem zkoušení, ale především tam, kde formou národních příloh a navazujících norem je nutno zformulovat nové doplňkové články, ustanovení, parametry. Náročnost prací v etapě IV při zpracování specifikací tak enormně stoupá a překračuje vysoce práci, věnovanou vlastnímu převodu evropských norem bez národní přílohy. Podstatným rozšířením prací je také to, že v průběhu připomínkování se vyskytnou nároky na vyvolané změny či revize souvisejících norem, které je nutno zohlednit, případně přímou cestou zpracovat. Příkladem jsou změny harmonizovaných norem na kamenivo, které byly plánovány k odstranění dílčích, spíše formálních než věcných nedostatků, ale teprve v přímé souvislosti s navazujícími evropskými normami pro nestmelené vrstvy musely být uvedeny do souladu i s nimi. A konečně vyvstal s předpovídanou aktuálností problém tzv. „zbytkových norem“, který byl poprvé informativně uveden již v materiálech na konferenci AV 2001 (viz Desatero ke specifikacím) a který zasluhuje podrobnější výklad v souvislosti se sadou norem ČSN 73 6121-31 Stavba vozovek

6. Aktuální přehled postupu prací v CEN/TC 226 Silniční zařízení

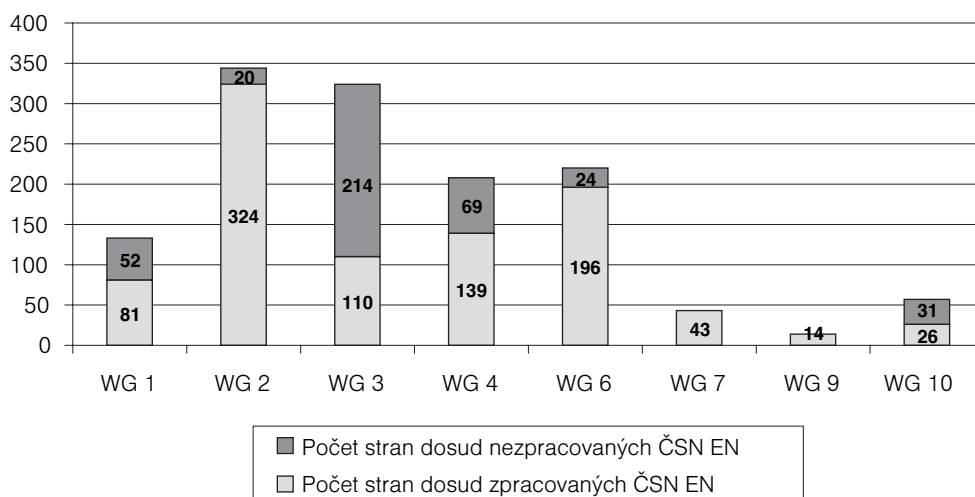
Práce v CEN/TC 226 Silniční zařízení jsou rozděleny do 8 činných pracovních skupin (tabulka 3). Vzhledem k obecné obeznámenosti s problematikou lze provést aktuální přehled postupu prací v přehledných tabulkách a obrázcích.

Tabulka 3 : Pracovní skupiny a gestoři CEN/TC 226 Silniční zařízení

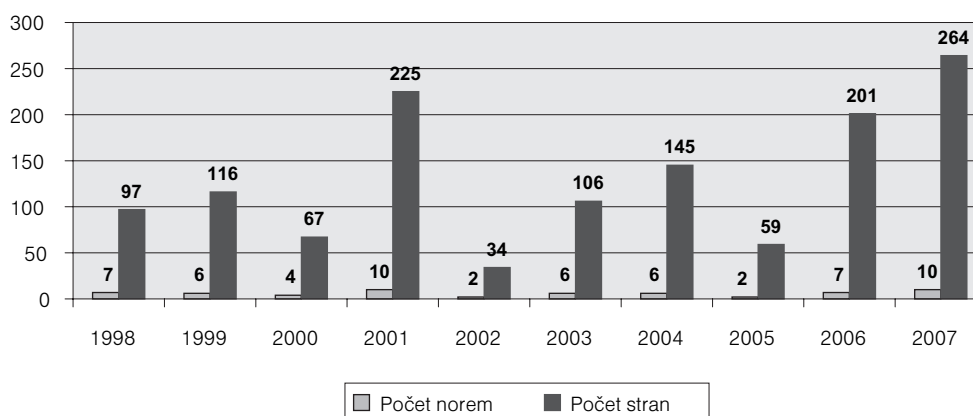
CEN/TC 226	Silniční zařízení	Ing. Ivo Liškař
WG 1	Silniční záchytné systémy	Ing. František Juráň
WG 2	Vodorovné dopravní značení	Ing. Irena Šašinková, CSc.
WG 3	Svislé dopravní značení	Ing. Pavel Tučka
WG 3/SG 1	Proměnné dopravní značení	
WG 4	Světelná signalizační zařízení	Ing. Ondřej Hájek
WG 5	Osvětlení pozemních komunikací	Ing. Jaroslav Kotek
WG 6	Zařízení pro snížení hluku silničního provozu	Ing. Karel Novotný
WG 7	Systémy proti oslnění na pozemních komunikacích	Ing. Jitka Rokytová
WG 9	Zařízení ke kontrole parkování vozidel	Ing. Jan Říha
WG 10	Zařízení podporující pasivní bezpečnost	Ing. Pavel Skládáný

Obrázek 6: Zpracované ČSN EN v CEN/TC 226 podle jednotlivých WG k 31. 10. 2005

Obrázek 7: Zpracované ČSN EN v CEN/TC 226 podle jednotlivých WG – počty stran

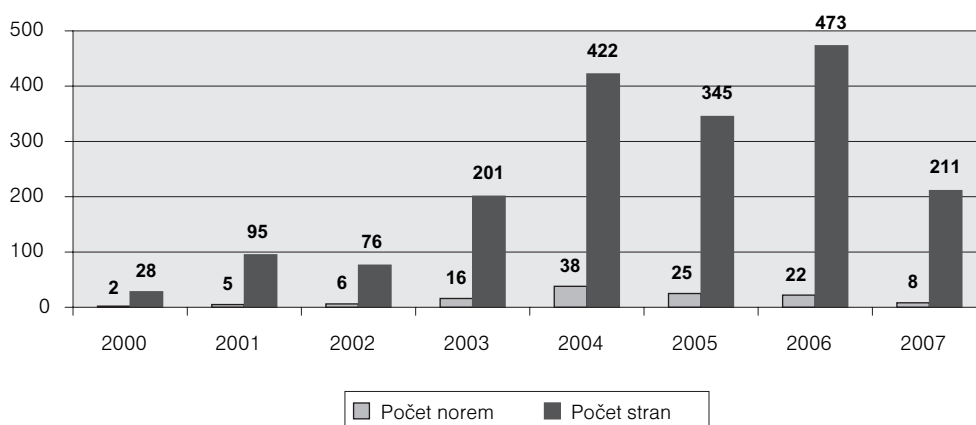
Obrázek 8: Histogram řešení ČSN EN v rámci CEN/TC 226

7. Aktuální přehled postupu prací v CEN/TC 227 Silniční materiály

Práce v CEN/TC 227 jsou rozděleny do 5 činných pracovních skupin (tabulka 4). Naprostá většina norem, zejména norem zkoušení již byla vydána jako ČSN EN, proto není nutné připomínat jejich názvy. Velkým úkolem bude zpracování národních příloh a souběžná revize tzv. „zbytkových norem“ – provádění konstrukčních vrstev vozovek na základě řešení projektu ISPROFOND. Finální práce jsou soustředěny do tří let 2005 – 2007, proto je užitečné uvědomit si, že hlavní a největší práce spojená se specifikacemi CEN/TC 227, tedy normami pro stavbu vozovek, je teprve před námi. Z tohoto důvodu rozlišují grafy na obrázcích 10 a 11 normy zkoušení a normy výrobu (specifikace).

Tabulka 4: Pracovní skupiny a gestoři CEN/TC 227 Silniční materiály

CEN/TC 227	Silniční materiály	Ing. Marie Birnbaumová
WG 1	Asfaltové směsi za horka	Dr. Michal Varaus
WG 2	Nátěry a kalové vrstvy	RNDr. Jaromír Dvořák, MSc.
WG 3	Cementobetonové kryty a zálivkové hmoty	Ing. Marie Birnbaumová
WG 4	Nestmelené směsi a směsi stmelené hydraulickými pojivy	Ing. Jan Zajíček
WG 5	Povrchové vlastnosti vozovek	Ing. Václav FencI, CSc.

Obrázek 9: Histogram řešení ČSN EN v rámci CEN/TC 227

8. Podmínka úspěchu projektu – včasné pojmenování a řešení problémů

Při zpětném hodnocení uplynulých let by mohl vzniknout nesprávný dojem, že všechno bylo od samého počátku přímočaře vymyšleno a bez překážek, v klidu a bez námahy uskutečněno. Skutečnost je velmi vzdálena této idealizující a zkreslené představě. Naopak – mnohokrát byla realizace projektu v ohrožení, ve slepé uličce chybějících prostředků, spolupracovníků, podpory a nezbytného času. Mnohokrát se zdálo, že úkol je příliš velký a nevládnutelný. Přehled článků z minulých konferencí lze číst také jako přehled kritických problémů, které v dané chvíli existenčně rozhodovaly o tom, zda se podaří ústřední myšlenku uskutečnit. A přesto se zdánlivě jednalo o naprosto nezpochybnitelný skutečný úkol, závazek státu – převzít jednotně zpracovávané evropské normy pro pozemní komunikace.

AV 1995 – Představení projektu, přiřazení odpovídajících evropských komisí CEN/TC do struktury TNK 51, zformulování čtyř postupně naplňovaných etap projektu, vyhlášení Národního programu přijímání evropských norem pro pozemní komunikace.

PROBLÉM: Kdo zjistí, zorganizuje, získá prostředky, pracovníky a vše potřebné pro realizaci Národního programu? Vždyť ho nevyhlásil žádný orgán státní správy nebo odpovědná instituce. Národní program byl vyhlášen jako mobilizační výzva.

AV 1997 – Zdánlivě nejbezstarostnější a nejoptimističtější rok. Zprávy o jednotlivých pracovních skupinách WG z CEN/TC 227 napsané domácími gestory, zaplnily samostatný sborník č. II z konference. Členství ČR v CEN k 1. 4. 1997 jen potvrdilo správnost rozhodnutí o řešení projektu. Zpracována

podrobná metodika Etapy IV Převod evropských norem pro pozemní komunikace do ČSN. Metodika pro zpracovatele normalizačních úkolů, platná dodnes. Ale...

PROBLÉM: Naprosto selhala organizace normalizačních prací u budoucích uživatelů – podniků. Přípravený dvouletý program na vybudování technické normalizace 1996 – 1997 ztroskotal na chybějícím profesionálním zastoupení: profese „normalizátor“ neexistuje.

AV 1999 – Zdržení v pokročilejších fázích schvalování EN v CEN/TC oddaluje vydání prvních norem. Separátní normy na zkušební metody se týkají jen laboratoří, a to v horizontu několika let. Nejhlubší deprese a rostoucí nezájem a nepochopení veřejnosti: evropské normy nejsou naše normy, jen tak rychle nebudou na světě a ještě pár roků nás nebudou existenčně ovlivňovat. Zpracovaná metodika pro zhodnocení rozdílů evropských norem a ČSN – chybí zpracovatelé.

PROBLÉM: Chybí odpovědné přijetí Národního programu v očekávaných důsledcích na všech úrovních uživatelů, chybí pověření pracovníci u podniků, chybí národní aplikační týmy, chybí zpracovatelé. Zdá se, že program zůstal jen na papíře a v rámci skupiny členů TNK 51 a gestorů.

AV 2001 – Po reorganizaci pracovních týmů Sdružení na otevřené národní aplikační týmy (NAT) zaměřené na zavádění svěřených EN v příslušné WG, za podpory řady vystoupení na celostátní úrovni, získání statutu Centra technické normalizace pro SILMOS s.r.o. jako prvního Centra v České republice se situace obrací. Desítky norem z CEN/TC 226 a 227 už byly zpracovány a vydány. Jedná se však o normy zkoušení, zatímco jednotné normy výrobků (specifikace) narážejí v Evropě na závažné překážky sjednocení – rýsuje se otázka národních příloh, doplňkových ustanovení pro zavedení některých úplně nesjednocených specifikací (kamenivo, vozovky aj.). Zpracování Desatera ke specifikacím.

PROBLÉM: Sjednocení terminologie v silničním a mostním stavitelství.

Hromadný převod evropských norem zkušebních metod z CEN/TC 227 (hrozící skokový nárůst obvyklé kapacity, nezbytné zvýšení finančních prostředků na zajištění prací).

Normy výrobků – specifikace z CEN/TC 227 (dopracování národních příloh na základě zpracování rozsáhlých porovnávacích zkoušek, jako významný úkol pro aplikovaný normativní výzkum nemá institucionálního partnera ani řešitele).

AV 2003 – Průlom v chápání nezbytnosti zpracování národních příloh a jejich respektování jako legitimního nástroje zavedení EN do ČSN. ČNI nalezl prubířský kámen ve specifikacích pro kamenivo. Porovnávací zkoušky financované výrobcí kameniva umožnily podnětné zpracování národních příloh k sadě harmonizovaných specifikací a jejich zavedení do ČSN k termínu závazně vyhlášenému v CEN. Iniciovány obdobné programy pro stavebnictví jako v resortu dopravy. Zpracována klasifikace a zatřídění evropských norem do národní normalizační soustavy. Zpracováno zadání projektu ISPROFOND Přejímání evropských norem pro stavbu vozovek.

PROBLÉM: Přes všechny ověřené postupy opakovaný boj s neznalostí zásad evropské normalizace na nejrůznějších úrovních. Neustálá osvěta za probíhající kapacitní exploze schvalovaných EN. Rok 2004 – 818 stran, 45 norem. Paralelní projekt ISPROFOND úrovní normativního výzkumu jako doplněk probíhajícího „proudového“ schvalování vlny norem zkoušení.

AV 2005 – Opticky předčasné završení projektu předáním vyznamenání spolupracovníkům. I přes 80 % převzatých ČSN EN se finále pro zpracování specifikací pro stavbu vozovek teprve blíží. Zpracování harmonogramu přejímání EN pro stavbu vozovek 2005 – 2007 k plnému zavedení specifikací a navazujících národních příloh. Zpracována a projednána kompletní sada ČSN EN a ČSN pro cementobetonové kryty vozovek (WG 3) včetně národních příloh a navazujících „zbytkových“ norem, ve skutečnosti klíčových norem pro vlastní provádění stavby vozovek.

PROBLÉM: Přestože výklad pojmů „národní příloha“, „zbytková norma“ byl skutečně již dříve, při řešení specifikací pro stavbu vozovek vyvstal problém zařazení a náplně technických kvalitativních podmínek pro pozemní komunikace jako resortních předpisů navazujících na normy. Při diskusích o začlenění evropských norem do národní normalizační základny je vyřešení vazby jednotlivých předpisů naopak klíčový problém. V tom základním rozhodnutí je třeba zajistit, aby resortní předpisy respektovaly kritéria a nezpříšňovaly dále požadavky nad rámec nově schvalovaných evropských a navazujících českých norem. K zajištění této povinnosti a se zohledněním dosavadních zkušeností při zpracování a zavedení sady harmonizovaných evropských norem pro kamenivo a nově pro stavbu vozovek byl zpracován metodický dokument „Společné zásady k přejímání evropských norem pro stavbu vozovek“.

Tento závěrečný přehled problémů a postupných řešení by mohl vést k jednomu závěrečnému poučení. Přestože skeptikové tvrdí, že lidé si nikdy nedokázali vzít z historie poučení, a proto lidstvo opakuje stále stejné chyby, nelze asi toto pravidlo úplně zevšeobecňovat. Dvanáct let prací na projektu přejímání evropských norem je kusem života i společné profesionální historie. Není pochyb o tom, že nové věci se neprosazují snadno a průkopnická řešení mají vždy mnohem těžší cestu k zavedení. Je třeba si uvědomit, že kromě obecného zadání: „zavést evropské normy“, bylo nutno veškeré potřebné organizační, materiální, kapacitní, lidské, odborné a profesionální zdroje vytvořit. To, že se podařilo sestavit funkční schéma strukturální pyramidy účastníků procesu a dynamickou náplň čtyř paralelně řešených etap projektu, je nesporným důkazem úspěšného modelu. Ještě větším úspěchem je však to, že se tento model podařilo uvést v život díky mnoha desítkám ochotných rukou a hlav, které přijaly své role v tomto společném úkolu. Po všech kritických peripetiích je Národní program přejímání evropských norem – v první generaci – před svým cílem. Čtyřicet šest vyznamenaných zpracovatelů ČSN EN je jeho lidsky nejradostnější a nepochybně nejvýznamnější hodnotou.

Není správné oslavovat vítězství před dosažením cílové pásky. Pokud lze mluvit už nyní o vítězství, pak vítězové jsou především ti vyznamenaní tátové a mámy evropských norem, kteří se jich ujali. A jim patří největší poděkování.